

DIRECTOR
Dr. AUGUSTIN POPA

DACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
AJ — JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE:

1 șir garmond : 6 Lei. La
publicări repetate după
învoială

Unitatea

REDACTOR:
Prof. DUMITRU NEDA

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 200 Lei
Pe 6 luni . . . 100 Lei
Pentru străinătate 400 Lei

Foale bisericească-politică — Apare în fiecare Sâmbătă

Presă ardeleană

Se întrunește astăzi la Blaj comitetul Sindicatului presei românești din Ardeal și Banat. E mult avea acest gând: să fină o ședință plină lângă mormântul lui Cipariu, părintele nu mai a filologiei ei și a gazetăriei românești de noi. Dorință care se împlineste astăzi, ultima din săptămâna cărții. — Li primim cu frăscă dragoste. Apreciem deplin gestul lor de delicată atențiune. Li asigurăm, că poate nicăiri rădăniile lor n'ar putea găsi mai multă înțelegere, nici problemele care îi frământă atâtea suferințe sănătoase, ca tocmai în această modestă cetate cărții, care a crezut totdeauna cu fanatism său, în puterea miraculoasă a slovei tipărite.

Nici astăzi Blajul nu se abate o iotă dela acest crez al trecutului. A rămas și va rămâne edincios spiritului, care trebuie să fie biruitor este materie. Iși dă seama de importanța covârșitoare ce revine presei în această formidabilă epocă, care constituie însăși istoria omenirii. Știe și puterea gândului tipărit zi de zi, în mii și mii de foi, este imensă. Din nenorocire însă, ea nu aștește numai, ci și distruge. În zilele noastre, deosebi, tipărițele sunt în mai mare măsură izane ale satanel, decât fortărețe ale cerului. O umă parte de răspundere pentru anarhia materială și morală în care se sbate lumea zilelor noastre cade, fără îndoială, asupra presei. În rea mare măsură ea este stăpânită și comandată de puterile materiei. Interese păgâne îi poruncesc să calce în picioare adevărul și dreptatea. De dragul tirajului cultivă senzaționalul și exploatează patimile. Atmosfera nervoasă, desorientată, de nemulțumire surdă, de sălbătăcie și violență, de disoluție morală și de răsturnare a valorilor, se alimentează din plumbul gazetelor.

Se impune neapărat o schimbare de metode și de atitudini. Trebuie turnat în presă, și prin ea în lume, spirit nou. Spirit bun și sănătos. Acela care se hrănește din apele pururi limpezi și răcoritoare ale Adevărului și Binelui și Fruosului. Acela, care a trăit în Blaj și din care s'a născut Blajul. Acela care de-aici a trecut în tot Ardealul și a dat modestiei noastre gazetării acea înie de înaltă moralitate, de nobleță, de idealism și de seninătate demnă, pe care zadarnic o mai căutăm astăzi. — Și la care totuși trebuie să revenim. Sunt, de sigur, piedeci mari în cale. Putere uriașă, totuși presa este în același timp o sclavă. Capitalul și clubul o stăpânesc cu brutalitate. Oștinuit cu narcoza vișului, publicul îi cere păcatul în doze tot mai mari, în forme tot mai violente. Sunt apoi dușmani de biruit acasă, în însași familia gazetărească. Prea ușor pătrund în ea elemente neisprăvite și nepregătite. Destui fără convingeri și fără conștiință. Destui fără o concepție de viață, absolut indispensabilă pentru a cârmui și forma lumea suflătescă a altora.

Dincolo de interesele de breaslă, sindicatele și organizațiile profesionale ale presei aici trebuie să tindă: să asigure nu numai existența muncitorilor și, de atâtea ori, mucenicilor slovei, ci și crearea condițiilor de viabilitate pentru o presă bună, scrisă din porunca cinstită a conștiințelor, de oameni pregătiți, de cugetători onești, în slujba adevărului și a binelui de obște. Sindicatul presei ardelene îi revine sarcina onorifică de-a fi conducător în această luptă. Pentru că el este moștenitorul tradițiilor ardelene cari se cer reînviat. Tradiții de idealism național și creștin. Tradiții, pe cari le vor găsi vii în Blajul, unde se întrunesc acum spre a face un nou pas înainte spre presa ardeleană care ne trebuiește.

Biserica activă

Criza religioasă a intelectualilor — Datoria bisericii față de științe și arte — Ceva despre biserica noastră și rolul ei în orientarea neamului nostru

de Gh. I. BIRIȘ

Numărul din 20 Aprilie al revistei „Parlamentul românesc” (director: N. Russu Ardeleanu) este închinat bisericii ortodoxe. Și în articolul prefață se amintește de o criză a bisericii, mai accentuată astăzi decât oricând, și care ar consta într-o „deficiență sufletească a oamenilor ei”. E o observație justă, care ar putea fi extinsă și larg comentată.

Dacă vremile turbură uneori atmosfera luminată a bisericii prin transformările pe care o evoluție normală le aduce, — nu e mai puțin adevărat că timpul nostru forțează biserica la un adevărat salt de adaptare pentru a cuprinde societatea de azi în cadrul ei mântuitor. Toate mijloacele de cucerire trebuiesc utilizate, cu o râvnă pe care să o susțină flacăra unei credințe sincer împărtășite, dar și o metodă potrivită cu stadiul de civilizație al poporului și momentul istoric. Căci oamenii de azi (mă gândesc la intelectuali), trecuți prin experiențe care au spălat fondul primar de credință, ajuns la răscrucea vânturilor unde se întâlnesc fragmente din toate ideologiile, așteaptă să fie chemați la credință cu argumente convingătoare, sau în orice caz, cu o metodă care să calce pe urmele științei. Ba pretind religiei mai mult chiar decât oricărei științe din punct de vedere al siguranței descoperirilor ei, fiind că vreau, devenită odată roșul vieții lor, să-i angajeze total, liman stabil cu orizont îndepărtat. De aceea biserica are nevoie de bărbați cu har, purtând însă și prestigiul inteligenței îndelungate cu disciplinele științifice (care îndepărtează, pentru omul care privește religia ca o rămășiță a unor timpuri de primitivism, poezie și naivitate, posibilitatea unei înșelări din lipsă de orizont) — zic, să arate falsa poziție pe care se mișcă cel care caută astfel poarta bisericii. Credința nu se fabrică atât din serii de argumente din rotirea cărora să se producă duhul, ci e o stare sufletească, născută din comuniunea cu Dumnezeu în momentele de intimă confesiune, când peste sufletul nostru împovărat de mizerii, cerul picură mirul binecuvântării... Poeții au dat mai bine expresie acestei clipe de grație, și ar trebui să împrumutăm limbajul lor pentru a sugera această trăire în duh. Și care nu presupune numai decât doza de naivitate pe care l-o bănuiește omul din afara religiei celui credincios.

De aceea bărbații de știință care și-au mărturisit adevărul sinceră la adevărurile și misterele credinței, sau preoții care în domeniul științei sau al artelor au dat dovezi de incontestabil talent, prin simpla lor prezență în cadrul bisericii exercită o influență care scu-

tește pe propovăduitorii religiei de un întreg aparat de argumentare. Și biserica trebuie să facă uz de acest mijloc de convingere cărui omul modern îi acordă mai mult credit decât multor altora. Și care verifică încă odată permanența adevărului revelat, și durabilitatea lui în veac, — schimbându-se doar unghiul sub care omul privește și judecă moștenirea vârstelor trecute.

Biserica unită dispune de exemplare de elită în trecutul ei, care au dat dovezi de strălucită rezistență intelectuală și profund devotament religios. În cadrul istoriei, numele lor echivalează cu o epocă și, în evoluția sufletului nostru național, prezintă explozii de surprinzătoare combustioni interioare. Nu sunt mulți, dar sunt destul pentru dovedirea tradiției noastre eroice. Și nici prezentul nu e deficitar.

Trebuie să se pună însă tot mai mult preț pe formarea unei echipe de preoți și profesori, care să corespundă rolului mare pe care l-a rezervat bisericii noastre în cadrul statului și istoriei viitoare. Dacă s'a abandonat cândva acest postulat ca fiind satisfăcut de colectivitatea care va da talente și eroi în virtutea unei evoluții normale, azi vremile ne învață că o criză a bisericii e posibilă oricând, dar mai ales atunci când nu-și știe recruta elementele diriguitoare și când nu-și poate câștiga adepți dintre oamenii în care pâlpe o văpale și în care posibilitățile de progres se manifestă cu mai multă tărie.

Căci dacă cuprinsul unei parabole satisface deplin pe țaranul deprins cu rugăciunea ca și cu o unealtă, pentru intelectualul dezorientat de complexitatea problemelor vieții și explicarea lumii, e mai puțin eficace. Cel mult savurează (când e binevoitor) arta ce se ascunde în țesătura ei divină. Pentru acesta trebuie să cobori în detalii, să explici realitățile de azi, să combați cu pricepere doctrinele filozofice, să găsești alt leac pentru sufletul său pe care toate zările îl mint. Și cu cât experiența ta e mai bogată și vigoarea intelectuală a fost încercată pe un teren mai pozitiv, cu atât puterea de persuasiune e mai mare și îndemnul mai cu efect.

Astfel de oameni trebuiesc momentul actual și biserica nu trebuie să cruțe jertfele. Are responsabilitate directă față de credincioșii ei și toate categoriile sociale trebuiesc integrate în sfera ei spirituală. O criză a bisericii, acum la începutul vieții noastre ca neam civilizată, însemnează pierderea axei centrale a ființei noastre ca popor. Biserica trebuie să

devină activă (nu fac deloc comparație cu situația de acum, ci vorbesc principial), să-și valorifice directiva pe terenul faptelor și să corespundă necesităților de orientare și propășire ale neamului nostru.

Statul și biserica. Sub acest titlu scrie, în „Parlamentul românesc” — numărul special, închinat bisericii ortodoxe pe care l-am mai pomenit și altă dată — d. ministru *Al. Lapedatu* prețioase rânduri de precizare a principiilor de drept ce călăuzesc raporturile constituționale dintre Statul românesc și biserică. Fiind D-sa cel mai competent a se pronunța în această materie, ne simțim datori să reținem din pomenitul articol pasagiile cari lămuresc în chip deosebit două lucruri, discutate și răstălmăcite încă și astăzi în multe chipuri: caracterul laic al noului Stat românesc și înțelesul genuin al atributului de „dominantă” acordat prin constituțiune bisericii ortodoxe:

[...] Chiar la alcătuirea lui modernă, dela începutul secolului trecut, Statul român nu și-a părăsit tradițiunea sa. Organizându-se pe bazele pe cari s'au organizat toate Statele dela începutul secolului XIX-lea — pe principiile de naționalitate, libertate și democrație — s'a dezvoltat de atunci încoace pe aceste principii, ca Stat laic — în opoziție cu caracterul clerical al Statelor din Evul mediu — dar nu antireligios. *El nu s'a condus și nu este condus de preocupări de ordin bisericesc confesional.* El acordă egală protecțiune tuturor cultelor și ține să le asigure îndeplinirea misiunii lor, spirituale și morale, sociale și culturale, pentru că își dă seama de rolul important pe care aceste culte îl au în sânul societății. Și după cum, în trecutul său de 80 sau chiar 100 de ani, conducătorii Statului român modern n'au afirmat tendințe clericale, nici pe viitor, desigur, nu vor afirma astfel de tendințe.

[...] În adevăr, prin Constituțiunea dela 1923, s'au pus bazele noii organizări, autonome și democratice, a Bisericii ortodoxe române, care a fost declarată, potrivit tradiției și faptului că marea majoritate a locuitorilor acestei țări aparțin ei, a fost declarată, zic, de Biserică dominantă în Stat. *Atributul acesta nu poate și nu trebuie interpretat în sensul că*

prin aceasta Biserica ortodoxă ar avea condițiuni particulare și prerogative speciale, pe cari să le exercite în detrimentul celorlalte culte. Nu, desigur.

„Și de aceea cel ce afirmă că prin aceasta Statul român și-a creat, ca și Statele medievale, o Biserică dominantă, adică privilegiată, cu caracterul pe care l-a avut Biserică catolică în Statul unghuresc bunăoară, acela ori sunt de rea credință ori nu înțeleg sensul național și moral al atributului de dominantă dat Bisericii ortodoxe de Constituțiunea noastră, care a înscris și principiile de organizare ale acestei Biserici”.

Rostirea dela Blaj

— Semnificația recentei alegeri de mitropolit —

Nu numai noi, ci toată lumea de bine a rămas impresionată de atmosfera de înaltă și pilduitoare moralitate a votării din catedrala lui Inochentie Micu Klein, când cu alegerea urmașului celui ce a fost mitropolitul Vasile. Intreagă presa ce se respectă n'a avut decât cuvinte elogiase pentru felul cum s'a înțeles la Blaj să se îndeplinească acel act sfânt și istoric. Din atâtea altele, la fel de luminoase, reținem rândurile d. *V. Munteanu* din *Adevărul* bucureștian:

„Provincia mitropolitană a românilor uniți și-a ales noul cârmaci. O alegere impresionantă cum nu se poate vedea în zilele noastre. Este primul lucru ce trebuie spus și subliniat, ca un fapt revelator.

Nimic electoral. Dar absolut nimic. Martoră la adunarea Sinodului a rămas numai primăvara, scaldând Blajul în lumină. Iar de veghe, în jurul mesei scrutinului, au stat făclile. Pălpâiala de lumină svâcnită de ceară, a fost singura forță materială ce a străjuit alegerea.

Rostirii i-s'a dat numai pecetea conștiinței, fără nici un fel de verbalism; alegerea s'a desfășurat în prestația particulară a marelui cetățean cărturar, desbrăcată de orice gest de tribună. Noul vlădic a primit înalta ierarhie din post și rugăciune; consacrarea dată de provincia mitropolitană prin votul ei, a ieșit din cea mai pură seninătate spirituală.

Blajul a reabilitat vremurile conturbate căzute în vulgaritate. El a dat preț noțiunii de alegere și a repus în demnitatea sensul pe care îl are votul. S'a dat un exemplu de celace ar trebui să fie viața publică a cetățeanului și un covârșitor act moral. Celor o să le fie alegători nici nu li s'a șoptit măcar pe cine trebuie să voteze. Nimeni n'a îndrăznit să se opună acestui lucru, după cum nimeni n'a îndrăznit să se opună coboarea o rostire de conștiință în circulația străzii și a tumultului. Alegătorii au fost înțeleși să-și păstreze taina în adâncuri de credință și li s'a lăsat cinstea de-a chibzui numai în judecata lor.

Și trebuie reținută această semnificație fiindcă nimic nu poate fi mai pilduitor decât celace s'a petrecut ieri în cetatea spirituală a cetății pe malurile Târnavei. S'a oferit politicii un mănăstiriu un fericit și elocvent exemplu că, în locul pasiunilor, se poate pune înțelegerea și s'a dat un izvor de regenerare, că spectacolele siluirilor de conștiință se pot trece la cârmuirea omeniei.

[...] Electorii au avut de unde alege, pe ori cine recomandau de mitropolit se pot înscrie liniștit pe filă de calendar, că biserica are un bun și demn cârmaci. Acesta este supremul avantaj al Blajului. El n'a trecut și nu trece prin criză de oameni. Pentru preama ierarhie și răspundere găsește de deauna omul cel mai potrivit. Într-o vreme săracă în oameni, cetatea cărturarilor dă găște de virtuți; într'un timp anemic în oameni de suprafață, provincia mitropolitană oferă figuri de rară distincție intelectuală și morală, capabile să ocupe locuri de cea mai înaltă încercare”.

S'a sfințit „catedrala automobilelor”. Se află în *Paris*, și s'a clădit în stăruințele cardin.-arhiep. Verdier. Patronul acestei catedrale unice în felul său a fost Sf. Christophor. Pictura catedralei e și ea nu mai e alta: motociclete și camioane combinate simbolic cu sfinți și îngeri de frumusețe. — După părerea generală s'a ieșit în cel mai norocos și mai demn chip să prelucrate artistic-religios motive din lumea culcușului de metropolă.

□ □ Foiața „Unirii” □ □

Preoți și protopopi de demult

Documente publicate de

Alex. Lupeanu-Melin

I.

Cartea de hirotonie a preotului David din Bucium (Făgăraș), anul 1740.

Noi Ioan Inochentie Klein liber baro dela Sad din mila lui Dumnezeu, și scaunului apostolicesc Țării Ardealului, rumânilor, grecilor, rușilor, și sârbilor, uniți din legea grecească Epp. Făgărașului sfeatic. Iproci.

Pavel marele Apostol al Domnului sp(une) și poruncește, precum scrie la Timotei cap. 3. st. 7, să se dea preoților poslanții tocmită dela cea ce-l hirotonesc de tocmită preoților. Deci unii porunci ca acela plecându-se și acest smerit, anume David dela Bucium, tocmită carte dela Noi, cum cu darul Duhului sfânt a făcătorului deplin Dumnezeu după rugămintea pravoslavnicilor noștri fii sufletești dela numitul sat, fiindu-le lipsă de preot, l-am hirotonit pe lege, și pe Pravilă, ceteț, ipodiaton, diacon și preot. Pentru acela poruncim tuturor, celor, ce cătră voi va veni acest slobod preot, Arhierilor zic și preoților, egumenilor și tuturor mireanilor, să-l aveți la cinste,

ca pre un destoinic preot, că s'au împodobit cu vreadnicia preoții de smerenia noastră, mărturisit de bărbați vreadnici credincioși cum laste vreadnic de rândulă aceasta. Drept acela pentru tocmită și întărirea lui, dă-i-să această carte dela Noi, după obiceiul întărită cu pecetea, și iscălitura noastră. Scris în Sad April 7 zile 1740.

Drept acela și ție fiule ți-să cade să fii ne beșiv, ne sfadnic, ne iubitor de arginți, ce treaz, blând, și smerit, ca să te cinstești și pe tine, și pe cei ce vor asculta de tine.

Vlădica Inochentie. Din porunca Măr. Sale Domnului Vidca *Daniil Marginai.*

II.

Protopopul Man din Armeni, către fiul său Ioan, la Beciu. 1761.

Prea iubite fiule Ioane dila luminatul Dumnezeu îți potesc tot fericitul bine.

Cartea ta scrisă din Beciu în 5 zile alui August cu mare bucurie o am luat în 19 zile alui Septemvrie după călindariul nou, despre care pentru toate-ți mulțămesc că m'ai înștiințat, ar fi fost bine când s'au rânduit aceste simbrile a preoților de înălțata Crăeasă, să fi adus aminte cineva și pentru dignitașul protopopilor, să albă mai multă plată decât un popă, că azi e mai bine un popă decât un protopop, că il (el) nu ostenește în poruncile clerului nicăiri și tot are cât un protopop. Pentru

rândul cărții nemeșugului nostru vei ști banii toți l-am fost trimis în sus în anul 1743 idest în A 1743 die 28 Ianii. Ci vei căuta în an sau măcar și anul 1742. Lucrul nostru fost și reolvăluit să se dea, că pe referenț au fost. C(institul) protopop din Dobroa au fost în Beciu au fost dânsul în căntăre că mi-au scris de acolo, că ne-au găsit lucrul nostru, și de voi vrea mi-l va și isprăvi. Pentru aceea dacă luminatul Dumnezeu te-au înălțat la această treaptă, fiind acolo, muncește-te caută și-l isprăvește că doară cu toți la plăți, numai să se scoată supt numele tău că-i numai o plată și să scrii toți feciorii fiindcă trăesc eu până acum. Iară de să scoate supt numele vostru a fraților ar trebui fiștecare chillin-chillin să plătească tașă treagă, și așa n'ai ave de unde da atâția bani. Să-te nevolești într'acest lucru cu deașdă dacă ai prileju, că ar fi și rușine fiindcă alora să le slujești, și ție și fraților tăi să le slujești. De Approbata et Compilata mării sili în tot chipul a ți-le căpăta. De la frate-tău pentru poștia dela Miercuri, domn din Miercuria pe el îl voesc, iară în poștia Ungurului contradicălesc, zi când că Ungurii în orașul lor nu va tuna, dară poștia noastră poate da poștie fără știrea cămării de aici fiindcă il (el) nu ș'au mai dat sama de când a fost Udvarbirău la Porumbac și la Cetate

Momente istorice

Cuvânt rostit la deschiderea sinodului de alegere de mitropolit din Blaj, în ziua de 7 Mai 1935

de Ep. VALERIU TRAIAN FREŢIU
preşedintele sinodului

ExceleŃele Voastre și Venerați Frați,

Pornind Isus spre Ierusalim, ca să se jertfească pentru neamul omenesc și să-și verse scump sângele Său pentru răscumpărarea noastră, în cale s'a apropiat de Dânsul Iacob și Ioan, fiii lui Zevedeu, zicând: „Invățătorule, voim să ne faci ceceace vom cere dela Tine. Iară Isus i-a întrebat: Ce voți să Vă fac? Iar ei i-au zis: Dă-ne nouă să ședem unul de-a dreapta și altul de-a stânga Ta, întru mărirea Ta. Iar Isus le-a răspuns: Nu știți ce cereți! (Marcu X. 35—38). „Știți că domniil păgânilor îi domnesc pe ei și cei mari îi stăpânesc pe dânșii. Iar între voi nu va fi așa, ci care dintre voi va vrea să fie mai mare, să fie vouă slugă. Și care dintre voi va vrea să fie întâi, să fie vouă slugă. Precum și Fiul omului n'a venit să-i slujească Lui, ci să slujească El și să-și dea sufletul său răscumpărare pentru mulți“. (Matei XX. 25—28).

Venerați Frați, decumva s'ar fi apropiat și de Voi cineva să Vă ceară votul pentru unul sau altul, cu drept cuvânt i-ați putut răspunde: „Nu știi ce ceri“. Niciodată slujba de Mitropolit, adică de cap și conducător al Bisericii Române Unite n'a fost mai grea decât în zilele noastre. De oarece chiar și de aceia ce se numesc Români, și zic că ne sunt frați de sânge, s'ar bucura dacă ne-ar putea extirpa cu desăvârșire, ca nici urmă să nu rămână din Biserica noastră între Români.

E semnificativ și s'ar părea că nu s'a fixat numai așa la întâmplare ziua alegerii pe ziua de astăzi, când facem pomenirea „semnului cinstitei cruce“, ci ca să se arete că acum să împlinesc într-o nouă cuvântul Domnului: „Scoate-vă-vor din săboare; și va veni vremea, că tot celui ce vă va ucide pe voi, să i-se pară că aduce închinăciune lui Dumnezeu“ (Ioan XVI. 2). Dar semnul crucii nu e numai

semnul suferinței ci și al învingerii căci Isus Hristos cu moartea pe moarte călcând a învins lumea și ne asigură că cu noi este Dumnezeu.

„Acestea Vi-le-am grăit vouă ca să nu vă smintiți“ (Ioan XVI. 1) ci să votați cu acela pe care-l socotiți mai vrednic, mai potrivit, mai destoinic să guverneze sfânta noastră Biserică, să-o apere de toate atacurile, și cu ajutorul s. Cruci să o ducă la învingere, pentru că așa jurați când depuneți votul vostru în această urnă.

Venerați Frați, dela unirea noastră cu Biserica Romei, voi sunteți cei dintâi aleși ca în cadrele sfintelor canoane, chemați de însuși Sfântul Părinte, să-l arătați pe cine să-l numească de Mitropolit al nostru. Drept acea trebuie să dovediți că sunteți vrednici de acest mare privilegiu acordat vouă de Sfântul Părinte. Care nu e numai un privilegiu, ci mai mult o cinste ce ni-o face Sfântul Părinte cerându-ne sfatul, că pe cine să ne numească de cap al bisericii noastre.

În Biserica lui Hristos puterea vine de sus nu de jos: „Nu voi m'ați ales pe mine, ci eu v'am ales pe voi, și v'am pus ca să mergeți și roadă să aduceți“ (Ioan XV. 16); și în alt loc zice Isus: „Datu-mi-s'a mie toată puterea în ceriu și pe pământ. Drept acea mergând învățați toate popoarele...“ (Matei XXVIII, 18, 19). Iar Sfântului Petru îi dă puterea de-a conduce Sfânta sa Biserică și deosebit de ceilalți Sfinți Apostoli zicând: „Și fie-ți voi da cheile împărăției ceriului“ (Matei XVI. 19). „Paște mieluseii mei“. — „Paște oile mele“ (Ioan XXI. 15—17). „Simone, Simone iată satana v'a cerut pe voi să vă ceară ca grăul, dar Eu m'am rugat pentru tine, și tu după ce vei fi întors întărește pe frații tăi“ (Luca XXII. 31, 32). Mai mult, îl alege chiar să fie fundamentul Bisericii sale: „Tu ești Petru, și pe această piatră voi zidi Biserica mea și

porțile iadului nu o vor birui pe ea“ (Matei XVI. 18). De aceea nu e permis să confundăm privilegiul cu dreptul, bunăvoința cu datorita, ce se cade cu ceceace nu se cade. Ci trebuie să recunoaștem că nu avem dreptul să ne punem cap al Bisericii noastre pe cine voim noi, ci cu umilință și cu dragoste trebuie să-l primim de cap al nostru pe acela pe care ni-l va numi și pune Pontificale Roman, singurul îndreptățit spre aceasta.

Privilegiul de a-și alege Episcop îl ceruseră și înaintașii noștri de fericită pomenire, prin actul de unire din 1698. Sfântul Scaun atunci nu le putea împlini această dorință, fiindcă dreptul de a face candidări la scaunele episcopesci vacante în Biserica catolică din Ungaria și Transilvania, Sfântul Scaun îl acordase deja de mai înainte Regilor Apostolici ai acestor țări. Acești regi nu înțelegeau să renunțe la un drept patronal al lor; dar totuși în punctul 12 al diplomei numită a doua Leopoldină din 19—III—1701, deși nu admit alegere în adevăratul înțeles al cuvântului, totuși le dă dreptul de a face o întreită candidare. Din acești trei candidați, apoi Regele să poată propune pe unul, pentru preconizare Papii dela Roma.

Acest privilegiu dănuiește până în 1853, când prin bulla „Ecclesiam Christi“ episcopia Făgărașului e ridicată la rangul de mitropolie și i-se incorporează ca sufragane, pe lângă vechea dieceză de Oradea-Mare întemeiată la 1777, și diecezele atunci întemeiate de Gherla și Lugoj. Murind fostul episcop al Făgărașului, devenit apoi Arhiepiscop și mitropolit de Alba-Iulia și Făgăraș, anume Alexandru Șterca Șuluțiu, guvernul maghiar voia să desființeze vechiul nostru privilegiu și să numească în scaunul arhiepiscopesc și mitropolitan vacant pe episcopul de atunci al Gherlei, pe nemuritorul Ioan Vancea. Acesta însă conștient de importanța privilegiului amintit, mai ales în vremile acelea, pentru viitorul bisericii noastre, a refuzat de a fi numit, fără de a fi candidat de sinodul electoral. În urma acestui refuz categoric, guvernul a dat dreptul de ternă candidare, dar numai pentru ocasiunea aceea fără de a forma caz de precedență cum a făcut și la următoarele două alegeri. Sub cuvânt însă, că

la cămară precumcă au tocmit il (ei) poștle cu Ungurul. Numai dar cearcă acolo să vezi putere-al isprăvi lucrul și să ne scrii mintin ce să facem. Muncește doară am căpăta încăl acea poștle! Să nu ne scape deamână că la Magu il poșta Molnar ficiorul morarului din Sîlmnic. Ai înțeles că te-au candidălut aice la cămară. Ci să mă înștiințezi și de aceea vrea-vei a veni pe aceea sau ba? Mie mi-au mai dat M. Vlădica cu C. Conjiștorium încă 2 eparhii, a Rășinariului și a Țichindealului, pentru care ar trebui să le mulțamești că ș'au adus aminte pentru slujba ta.

Scutița preoșilor încatu-i ea e bună, numai i îngreunează cu porțile pe vii, zicând că ville nu sânt pomenite în decretumul scutișii. Pentru copilul Isav Micu adică pentru Silucă ce zici? Da-l voi în fundația la Blaju? Că acum ungurește știe binșor, au scris Părintelui Delpini la Sibiu să-l cuprinză vre-o 2 ani în fundația sa pentru nemșle și unde vei socoti îndată să mi scrii și mie, și și părintelui A. Delpini de-i socoti că îl mare patron și foarte bun, scrie în partea mea vro țidulă și frate-tău Maniu*) să-și ia sama ce face, că nice nu-i dlic unguresc nice la rumânie nu poclu face nimica cu dânsul, că n'oi tot trăi eu să-i hrănesc pe dânșii. Și după moartea mea cin'știi or apuca

*) Acest Maniu ar putea să fie ieromonahul de mai târziu Samuil Clain? Se știe că numele din botez al acestuia a fost Maniu.

În locul meu? Cei din Blaju cu toți și vlădica tot așa îmi zice să fac pre unul din feciorii și preot că am acum și seculareși 2. Ce zici da-i voi la Vlădica, să să mai folosască în cele bisericești și în scrisoare? De toate acește să mă înștiințezi curând că apoi se umple locul în Seminarium dacă n'oi umbla mai de vreme.

Noi din mila lui Dumnezeu trăim până acum cu toții și suntem sănătoși precum ni-i blata sănătate. Lângă care poftim ca luminatul Dumnezeu să-și dea fie viață și sănătate, să ne mai putem tâlni, că mumăta prea mare dor are să te mai vază odată, că mă tem că nu-și va duce îndelung zilele sale.

Rămâi al tău taică

Protopop Man Armeanul

Armeni, Noemvrie în 12-lea 1761.

P. S. Zici că la plinirea anului te vei sângui a ne tâlni. Bine ar fi să știm care plinire a anului, a acestue sau cum? Alcé bucatele s'au făcut destule dară vin va fi mai pușinu. Rogu-te cu prîpa să-mi scrii pen(tru) copil ce-oi face cu ei și cu Maniu. Bietul Stan îl tot bolnav. — Zice mumă-ta să-i aduci materie neagră de un peptariu când vei veni.

III

Popa Ioan din Mădăraș către Protopopul Meșente din Săcărâmb.

Prea dorite al meu vere,

În 17 zile a lunii lui Iulie mi-s'au dat

dat prilej în M. Vașarhei a grăi cu șogorul cu Meșentii Irimie, și m'am bucurat de toate câte mi-au povestit de Domnia Ta, cu atâta mai vârtos cum că am auzit că ai căpătat brău roșu, care de l-ai căpătat poftesc dela Dumnezeu să-l porți cu sănătate și cu veselie. Pe lângă aceasta îți aduc încă odată aminte de pruncia noastră ceal mică, cum umblam noi și învățam pe câmp amândoi carte și mai întâi am învățat românește apoi după aceea am învățat ungurește. Și iată ce au lucrat acum milostivul Dumnezeu din noi. Iată, acum eu nemernicesc într'un loc și Domnia Ta într'alt loc, îndreptând și povățuind turma dulcelui nostru mântuitoru Is. Hs. și acum mai mult prin carte, ca aievea, povestim unul cu alții.

Iubite vere, acestea toate sânt cum sânt și aduși aminte cum scrieam noi cu spini pre table de tină și ne trimiteam unul la altul cărți, și dacă-ți vei aduce de aceasta aminte, apoi te întoarce și te uită în cartea aceasta ce îți-o trimit acum, ce-ți va mai mai descoperi încă...

Iată, iubite vere, părinții noștri toți s'au toplit, nimica nu vedem din lucrurile lor fără numai pre noi prin Dumnezeu și acum și noi noi grăbim spre soartea lor și oare vedea-vor după noi noroadale pământului ceva? Nimica nu vor vedea, iubite, de am lucra ori ce, și de ne-am strădui să sfărmăm munți, că încă și cetățile celea mari se fac mai pe urmă țărăni,

mitropolitul nu e numai al arhiepiscopiei ci al întregii provincii mitropolitane, numitul guvern încuviințează sinodul electoral din 1868, așa fel în cât, pe lângă electorii din arhidieceză să participe cu vot decisiv și protopopiatele sau vicariatele ce au aparținut pe vremuri diecezei de Făgăraș, anume 29 din dieceza Gherlei și 4 din a Lugojului.

În întâiul nostru sinod provincial din 1872, canonul dela Tit. II c. III art. 3 dă drept și obligă pe Episcopul senior să convoace și să prezideze, în caz de vacanță a scaunului mitropolitan, sinodul electoral. Nu se precizează, însă, cine anume are drept de alegere. Din textele dela Tit. II c. V. art. 2 și c. VIII art. II p. 9 s'ar putea deduce că se dă drept „viril” adecă din oficiu, tuturor membrilor Veneratului Capitlu din Blaj, apoi vicarilor foranei, protopopilor și locșitorilor acestora, pentru că la Blaj acesta era uzul. Dar nu s'a adus nici o hotărâre clară și precisă. De aceea au fost mari greutăți și la sinodul electoral din 1893 după moartea Mitropolitului Vancea.

În 1918, după moartea Mitropolitului Mihaly, fiind războiu, fiind oprite toate adunările, fiind amânate și alegerile parlamentare, prelungindu-se împotriva constituției mandatele deputaților până după terminarea războiului, foarte anevoie ni-s'a recunoscut privilegiul întregii candidări la scaunul mitropolitan vacant și iarăși cu mențiunea că numai pentru acest caz și fără de a se putea forma o precedentă. Cu atât mai mare a fost, deci, bucuria când, în fața dovezilor covârșitoare, ce i-s'au adus, Contele Apponyi, ministrul Cultelor și-a dat asentimentul nu numai la ținerea aceluși sinod electoral ci, dupăcum prescrie sinodul provincial I aprobat de Sfântul Scaun, nu comisarii regali ca în trecut, ci seniorul episcopatului nostru este în drept să convoace și să conducă lucrările acestui sinod electoral. De aceea pentru întâia dată sinodul electoral din 1918 n'a fost prezidat de comisarii regali, ci de seniorul episcopilor sufragani, de Episcopul Demetriu Radu din Oradea, și tot dânsul a și convocat sinodul acesta.

În 12 Noemvrie 1918 cu o zi înainte de a abdica de tron, Împăratul și Regele Apostolic Carol IV de Habsburg, a abzis în numele

său și al urmașilor săi de toate drepturile și privilegiile patronale ce le avea ca Rege Apostolic, și le-a remis Sfântului Scaun Apostolic al Romei. Așa au încetat și toate privilegiile și drepturile date de Supremul Patron al bisericii catolice, între cari și privilegiul de întregă candidare la scaunul mitropolitan de Alba-Iulia și Făgăraș, în timp de vacanță.

Din 1919 conferințele noastre episcopicești, în fiecare an au cerut convocarea unui nou sinod provincial. Împrejurările au făcut să se amâne mereu ținerea acestui sinod. Astfel moartea regretatului Mitropolit Vasile Suci, ne-a surprins fără ca să avem legiferată modalitatea alegerii de mitropolit. În principiu, ni-se recunoscuse acest privilegiu, încă fiind în viață fostul mitropolit. Se încuviințase și proporția voturilor de 3/5 și 2/5 între Arhidieceză și diecezele sufragane. Cu o săptămână înainte de moartea Mitropolitului Suci a sosit și proiectul de Regulament, pe care conferința episcopicească l-a desbătut abia după moartea lui. Acest Regulament, cu aproape toate modificările cerute de Episcopii noștri și, „care va fi definitiv revăzut după numirea mitropolitului” a fost aprobat de Sfântul părinte, în mod provizoriu, numai pentru data aceasta („pro hac vice tantum”).

În calitatea Noastră de președinte, fiind cel mai vechiu Episcop în funcție, al provinciei bisericicești de Alba-Iulia și Făgăraș, potrivit prevederilor Conciliului provincial I Tit. II c. III precum și Tit. III. Art. XIV din Regulamentul pentru alegerea Mitropolitului, Ne-am ținut de datorie să Vă invităm, Venerați Frați, pe ziua de azi ca după cea mai bună conștiință a Voastră să Vă dați votul pentru acela pe care-l credeți mai vrednic să fie numit de Mitropolit, și care nădăjduiți să poată conduce mai bine în aceste zile grele, sfânta noastră biserică.

În conformitate cu Tit. VI. Art. XLII din Regulament vor fi candidați trei inși, cari au întrunit cele mai multe voturi. După această candidare, în temeiul § 2. art. V. din Concordatul încheiat între România și Sfântul Scaun, Sfântul părinte înainte de numire va notifica Guvernului Român, persoana ce urmează să fie numită, pentru a constata de comun acord, dacă n'ar fi împotriva ei motive de ordin politic.

Se înțelege că, dacă toate voturile s'ar

uni pentru o singură persoană, aceasta unanimitate ar fi un indiciu pentru Sfântul Părinte că acesta e cel mai vrednic și deci, pe el trebuie să-l numească. Și modesta mea părere e că dacă electorii din trecut ar fi fost în stare să se prezinte cu unanimitate de voturi, atunci după două, trei manifestații de acestea, în loc de simplă candidare, ei ar fi obținut dreptul de a alege o singură persoană, care să fie numită fiindcă numai concordia poate aduce victoria.

Venerați Frați, de nouă zile ne rugăm în toate bisericile noastre din Țară către Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu să mijlocească dela Dumnezeuescul Ei Fiu, să nu caute la păcatele și slăbiciunile noastre ci să trimită Spiritul Sfânt asupra Voastră, să Vă lumineze să puteți vota cu cel mai potrivit pentru această mare demnitate ierarhică de Mitropolit cap al întregii noastre Biserici și ca toate lucrările acestui Sinod electoral, întru toate să decurgă potrivit Regulamentului și dorinței Sfântului Părinte, dar mai cu seamă rezultatul fiind să fie spre mărirea lui Dumnezeu și spre binele sfintei noastre Biserici.

Și acum să ne rugăm și noi, Venerați Frați cu cerșetorul orb Bartimeu: „Isuse, fiul lui David, miluește-mă” și „Învățătorule fă să văd”.

Cerând darul Domnului nostru Isus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Spirit peste noi, declar deschisă ședința solemnă a sinodului electoral.

Glasul năpăstuiților. Sesizată de președintele de a li-se reduce la și mai puțin până acum ajutoarele bisericicești dela Stat preoșimea română unită din districtul Suprașului, în ziua de 18 Aprilie c., sub președintia protopopului tractual I. Olteanu, întrunindu-se în ședință extraordinară, a examinat situația ce s'ar crea slujitorilor altarului prin noul proiect de lege pentru salarizarea clerului. După temeinică dezbateră și-a cuprins amărăciunile și dorințele într'o bărbătească și demnă mențiune, care socotim că e bine să fie cunoscută și altora. E următoarea:

„Protestăm contra încercării de completă pauperizare a clerului, prin noul proiect de lege, și contra principului de a condiționa retribuțiunea clerului de capriciile bugetului

și de n'au lucrat Tovia faurul cel dintâi lucruri mari și nimic nu putem să vedem din toată osteneala degetelor lui. Și așa vor fi și lucrurile noastre, de cumva nu vom lucra lucru lui Dumnezeu.

O, iubite vere, ce este mai frumos ca numele cel bun și înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor, și acesta prin nimica noi nu putem să-l dobândim de nu ne vom strădui spre el, căci când deschizi biblia vezi acolo pe Moisi prorocul pre Isus Navi, pre David cu psaltirea lui și pre Solomon cu înțelepciunea lui, pre prorocii lui Dumnezeu cei vestiți. Vezi și pre Matei, și pre Luca și pre Marcu evanghelistul, vezi pre S. Pavel apostolul cu toate cărțile lui. Iată, iubite vere, în locul acestora ne au pus pe noi Dnul Dumnezeu, să povățuim biserica lui, cum o-au povățuit și Ioan gură de aur, au Vasile cel mare și Grigorie Bogoslovul, și aceștia cu toții au lăsat pre pământ lucruri bune în care se veselesc slujile lui Dumnezeu și ei se bucură în certuri de strălucirea feței lui Dumnezeu.

Acum dară, iubite vere, vino să ne mai întovărășim încă odată într'un lucru bun, ca militaria noastră ce o punem în viața lui Hs. împărțiti în două locuri, să o împrenneze Dumnezeu în certuri, ca să fim și noi următorii celor mai sus scriși și să ne lăsăm numele nostru pre pământ amândoi într'un loc oamenilor, iară în certuri să fim în tovărășie între

sfinții lui Dumnezeu. Că cu ajutorul lui Dumnezeu am gătit un lucru bun de tipărit, a cărui nume este *Floarea Adevărului* și cuprinde în sine toată biblia, scoasă în tâlc după modru propovedurii cei ce se cuvine preoșilor și cartea stă numai din 25 de coale, iară materia cărții este aceasta: în prologus, cuprinde de Mesia toată câte au arătat (indescifrabil). Se împarte preste toate duminicile anului din ziua de Paști până la Duminica după S. Botez; și tractă despre venirea lui Hs., despre învierea noastră a tuturor, de darul cel dat în dar nouă, de pătimirea lui Hs, de jertva cea adevărată, de Mesie în tâlc, cine iaste Mesie, de taina prea sfintei troițe, de răscumpărarea noastră, de om cum toate săvârșirile lui, de orbirea iudeilor, de îngeri și de draci, de lucrurile lor, de puterea lor, de ispovedanie, de biserică sftă adevărată care iaste din bisericile acestea multe care le-au făcut creștini după ce s'au lăsat creștinătatea pre pământ, de sufletul omului, de tăria credinței, de Antixrist, de ispită, de judecata lumii, de statul omului după moarte, de taina morții, de săgețile morții, de lumina ceal adevărată etc.

Și cartea așa iaste întocmită, cât celor învățați le iaste ca o dispută gata, carea nici unul nu poate să o frângă, celor neînvațați ca o învățătură aievea, preoșilor predicăție și norodului tâlc, izvorul cărții stă tot din Scriptură cu argumentum ex ratione și cu pilde tari și mari întărită.

Iată, iubite vere, așa socotesc, cum că doară pentru locul acesta ne-au ales pre noi Dumnezeu și ne-au făcut din scriitori cu spirit pre tăbli de tină, scriitori aleși, ca să descoperim și noi mărirea lui Dumnezeu și să ne pue pre noi în ceata aleșilor săi. Pentru această dară nu te întârzia, iubite vere, și de vreme ce nici un dar nu avem noi mai scump ca sufletul nostru, că aurul și argintul îl mânăruș rugina și vechitura și nu va scăpa de focul iușimii mâinii lui Dumnezeu, de l-am aduna ca munți. Așa dară din ce te va înputeri Dumnezeu ajută-mă acum la tipărirea cărții acestei și din substantia cea pământescă fă-ți substanție cerească că cu mult mai bine ne va sta nouă să umblăm amândoi de mână prin raie ca cum umblăm în tinerețele noastre pre căminele Chinariului și te aș dori să vi să-o vezi cartea aceasta încă mai înaintre până a nu se tipări că alte neamuri dar încă și iudeii și scriș din trânsa stihuri să le caute la biblie să vază oare așa sânt, că nu le lasă nice un loc să se poată îndoi mult de Hs, și eu, iubite vere, o-aș tipări, iară tipărirea nu-mi ajunge că vlădicul zice cumcă el au dat 8000 pentru dictionariul lui ci la a noastră carte ne costă trăbul atâtea mii, că-i mai mică ca dictionariul lui și lucru îi mai pre folos în trânsa, că în vață pre om legea lui Dumnezeu adevărată din fir în păr. Vezi, iubite vere, să nu te zmlătești cumva în cuget pentru cheltueala ce o vei

„Iezuiții, dascălii Uniației“

Un răspuns al „Telegrafului Român“ pentru „Telegraful român“

Fiindcă d. D. S., redactorul Telegrafului Sibilian pretindea într'un număr anterior al *Telegrafului Român*, pe urmele lui Nicolae Densușian și Dr. I. Crișan, că Unirea dela 1700 n'a fost o adevărată unire sau contopire religioasă pe baze canonice și dogmatice cu Biserica Romei, ci o simplă alianță politică, reproducem folșoara ce urmează din inșeși coloanele confratelui dela Sibiu, avertizându-l să-și consulte mai bine colecțiile proprii, înainte de a face aserțiuni istorice hazardate. — Și acum urmeze cele publicate de d. Dr. I. Lupaș sub titlul *Un răspuns* în nr. 131 din 13/26 Decemvrie 1912 al *Telegrafului sibilian*:

„In legătură cu cele publicate în folșoara „*Telegrafului Român*“ din 4/17 Dec. 1912 (nr. 128), îmi iau voie a da următoarele lămuriri:

On. Redacție inșoșește observările părintelui G. Tulbure cu un postscript, în care zice: „Intru adevăr se pare, că dl. Dr. Ioan Lupaș a scăpat din vedere Documentul autentic descoperit de fericitul Nicolae Densușian...“ Față de această notiță a Redacției trebuie să constat, că n'am scăpat nici decum din vedere acest document pe care-l cunosc de 10 ani de zile din publicațiunea lui Nilles (Symbolae 1885) unde e reprodus și în facsimilul în vol. I, pag. 208. Am avut prilejul să-l văd și în original în colecțiunea Hevenesi (vol. 24) în biblioteca universității din Pesta. Despre deosebiri ce există între textul românesc și cel latinesc al acestui manifest de unire am scris în teza de doctorat apărută la Budapesta 1904: „*Az erdélyi gör. kel. egyház és a vallásunió*“ pag. 20—21. Iar în „*Spicele istorice*“, publicate în folșoara *Telegrafului Român* n'am spus nici măcar un singur cuvânt, care ar fi în contradicție cu cuprinsul textului românesc. Iată ce am scris eu pe scurt și pe înțelesul poporului despre acest manifest: „Și a chemat deci (Atanasie) protopopii la sfat (1698) și a iscălit împreună cu dânsii o scrisoare (manifestul unirii), în care hotărăsc să încheie unirea cu biserica romano-catolică. Scrisoarea aceasta au întărit-o cu pecetile lor 38 de protopopi împreună cu Atanasie, care lângă pecetea și iscălitura sa a mai adaus, că numai așa se învoiește la unire, dacă toate rânduelile bisericii răsăritene și toate slujbele vor rămânea neschimbate“. Acest pasaj invederează, cred, în mod destul de clar pentru oricine, că n'am scăpat din vedere, ci tocmai dimpotrivă am ținut seamă de textul românesc al manifestului de unire, publicat de Nilles la 1885 și de N. Densușianu la 1893, iar acum reprodus la nota dela călcăul observărilor dlui Tulbure.

2. Părintele Gh. Tulbure, citind numai broșura de 44 pagini a lui Densușianu și-a format, după cum spune însuș, convingerea, că la baza actului de unire n'ar fi fost acceptarea din partea lui Atanasie a celor 4 puncte de divergență dogmatică dintre biserica apuseană și cea răsăriteană. Observ în treacăt, că într'o chestiune atât de controversată, cum este în istoria noastră chestiunea unirii, e lucru cam riscat a-ți forma convingere numai pe baza unei broșuri, când avem o mulțime de scrieri și publicațiuni de documente istorice asupra acestei chestiuni. Astfel e explicabil și ușor de înțeles, cum părintele Tulbure, influențat de această broșură unilaterala și tendențioasă, ne mai ținând seamă și de alte documente, în afară de menționatul manifest și neconsultând alte scrieri sau izvoare istorice, și-a format *părerea*, că ar fi „lipsit de grăuntele

adevărului istoric“ următorul pasaj: „Mitropolitul de pe atunci Atanasie Anghel, amețit de astfel de promisiuni, a socotit că aceste puncte n'ar fi tocmai lucru greu a le primi și a îndemna și poporul să le primească.

Părintele Tulbure zice, că i „se face o nedreptate lui Atanasie, când i-se aruncă bănuiala, că el ar fi fost aplicat să primească punctele sau să îndemne pe subalternii săi la primirea lor“...

Din cuprinsul documentelor rezultă însă tocmai contrarul. Într'o epistolă adresată împăratului, după încheierea sinodului din Octomvrie 1698, în numele său și al protopopilor spune Atanasie următoarele: „... am ținut sinod general în 24 Octomvrie, în care văzând favorurile și grația Maiestății Voastre, liberi și de bună voie și în mod unanim ne-am înțeles și am încheiat unirea cu biserica romano-catolică, admitând, mărturisind și crezând câte admite, mărturisește și crede Sf. Maica Biserica romano-catolică, în deosebi acele 4 puncte în cari ne-am deosebit până acum, și anume: 1. că pontificele din Roma este căpetenia de obște a întregii biserici răspândite peste tot pământul; 2. că azima este de ajuns pentru sf. cuminecătură și pentru slujba liturghiei; 3. că în afară de raiu, locul fericțiilor și de iad, temnița osândiților, mai este un al treilea loc (care se numește purgator) în care sufletele neispășite deplin se dețin și se curăță prin rugăciunile credincioșilor se ușurează; 4. că Duhul Sfânt, a 3-a față din Treime, purcede dela Tatăl și dela Fiul“... Epistola e subscrisă de „servi et subditi humilimi Athanasius Episcopus professionis Valachicae una cum archipresbyteris ejusdem in Transsylvania“ și întărită cu pecetea mitropoliei Bălgradului (Nilles I, 200—201).

Aceste 4 puncte sunt amintite și în diplomele împărătești din 16 Februarie 1699 (Nilles I, 225) și 19 Martie 1701 (Nilles I, 292—301) prin cari s'a confirmat actul unirii.

Este deci adevăr istoric, că Atanasie a primit cele 4 puncte. Rămâne să mai dovedim, că el a îndemnat și pe subalternii săi la primirea lor.

La 7 Aprilie 1701 Atanasie promite în Viena cu jurământ, că va face mărturisirea publică a credinții sale după formula stabilită de sf. maică Biserica Romano-catolică în conciliului tridentin și totodată se va sili ca îndată după reintroducerea sa la reședința episcopală din Alba-Iulia să facă această mărturisire (a credinții catolice) în prezența sa toți preoții și protopopii supuși dânsului, precum și ceice în viitor vor primi ranguri mai mari.

„adnitar, ut in reditu meo ad sedem meam episcopalem Albam Iullam *singuli et omnes de clero mihi subjecti papae et protopopae aut qui posthac ordines majores suscepturi sunt eandem* (sc. publicam fidei professionem) in mea praesentia faciant“. (vezi *Juramentum et Reversales episcopi Athanasii* la Nilles II, 281 și urm).

Dacă păr. Tulbure și-ar fi luat osteneala să cetească acest act ori să cerceteze ce spun istoricii mai noi despre dânsul, ar fi putut să ajungă la convingerea, că încercarea de a apăra pe Atanasie nu poate să însemneze decât *Aethiopem lavare*.

Domnul N. Iorga și-a spus în chestia aceasta părerea într'un mod atât de categoric și lapidar. „Va recunoaște oricine, scrie dânsul în *Istoria bisericii românești* vol II pg. 28—29, după cetirea acestui act autentic, în care se

anual. Protestăm contra intențiunii de reducere a salariilor pe anul financiar în curs.

„De acord cu principiul scăderii veniturilor parohiale, cerem să fim salarizați în mod echitabil, și ca scăderea veniturilor să se facă dintr'un salariu legal și proporțional.

„Pretindem egalitate de tratament cu clerul Bisericii române ortodoxe — sub toate aspectele, și cu funcționarii de pregătire profesională și situație socială identică. Protestăm contra reducerii salariilor preoților celibatari și monahi, până când nu se aplică o măsură identică funcționarilor necăsătoriți de alte categorii. Solicităm înaltul Guvern și pe Dl. Ministru al Cultelor, să retragă proiectul de lege pentru salarizarea clerului, și să binevoiască a proceda la armonizarea legală a salariilor preoțimii. Rugăm pe I. P. S. Arhieri și preoții parlamentari, să susțină doleanțele noastre juste și să apere cauza noastră până la isbândă.

„Invităm pe frații preoți din toată provincia Mitropolitană română unită, să dezbată în sinoade preoțești cauza, și după ce se vor declara solidari în acțiunea pentru realizarea drepturilor noastre, să avizeze factorii competenți“.

Protestul poate părea întârziat. Incriminatalul proiect de lege a fost luat dela ordinea zilei. Sunt însă semne cari arată, că numai vremelnic și că, la ocazie binevenită, el va cerca iarăși să se transforme în lege. Legitima indignare din rândurile de mai sus, cari tâlmăcesc fără îndoială durerea întregului cler și a tuturor credincioșilor cinstiți, va avea întreaga sa valoare și pentru atunci, ca și acum.

Isprăvi tăciunărești. Ziaristul englez catolic M. T. A. Blackman a făcut un bilanț al revoluției spaniole. „Activele“ acestei mișcări arată 200 biserici și școli creștine dărimate. Paguba pricinuită în valori artistice și științifice e deadreptul incalculabilă. Numai din biblioteca PP. Iezuiți din Madrid au nimicit 100.000 volume, între cari și incunabule de neprețuit. Păr. Jezuit Z. Villada, unul dintre cei mai valoroși istorici ai Spaniei, ales de curând membru al Academiei de științe, a trebuit să vadă, în 1931, la Madrid, cum ceata de tăciunari s'a năpustit asupra chiliei sale călugărești și i-a distrus munca sa de ani de zile: mormanul de 30.000 foi de fișe, sumedenie de fotografii de documente și o colecție de vechi izvoare pentru istoria bisericii și culturii.

plini la ea, că din ce Ț-au rânduit Dumnezeu stă-mi întru ajutoru, că de am pus noi tot ce avem, Dumnezeu cel ce ne-au dat nouă acestea și altele ne poate da și mai fericții sânt cei săraci în Dnul ca cei bogați, care lucru însuși și Dniata, iubite vere, îl știți că pre Ilie Tesviteanul cel sărac l-au mutat în certuri, iară pre Iezabela împărăteasa o au dat cânilor de măn-care și pentru aceea își aduc aminte ca să fim la olaită tovarăși cât despărțirea noastră ceai pământescă să o împreune Dnul Dumnezeu în certuri, unde sânt părinții noștri cu toate rudeniile noastre, în care lucru poffindu-ți ajutorul lui Dumnezeu sânt în Mădăraș 1826, 18 Iunie al Dnleitale

De bine voltor văr și frate în Hs
Ioan Varheghi
parohul M Mădărașului

NB. Vezi iubite vere, să nu te indoești în nimica că în vremea lui Ilie și a lui Eliseu prorocul încă au fos în Israil Arhieri și crai togma precum sânt în vremea noastră acum, ci caută Biblia și vezi ca nice un arhieru n'au prorocit, nici craii și împărații lui Israil, afară de David și de Solomon fiul său. Și cum au crescut Biblia așa dară nu te îndoi nimica că și noi putem să sporim în biserica lui Hs.

oglindește sufletul josnic al unui om fără demnitate și fără rușine, al unui arhleru uitător de toate datorile și jurămintele sale, al unui om fără simț de neamul său, că între deosebitele forme de Unire cu Biserica Romei pe care le-a întrebuițat neamurile ajunse în stăpânirea Austriei, nici una n'a fost așa de rușinoasă și de brutală. Oricâte foloase culturale mari și netăgăduite ar fi adus Unirea, foloasele pe care Atanasie nu putea să le înțeleagă și să le prevadă, declarația lui din (7) Arlie 1701 e de sigur cel mai înjositor act public săvârșit până atunci de vreun vladică românesc**).

Săliște 5/XII, 1912.

Dr. Ioan Lupaș

Dollul Poloniei. Prin moartea mareșalului *Iosif Pilsudski* Polonia îndură o pierdere cumplită. Răposatul trecut în lumea veșniciei Dumineca trecută seara, răpus de cancer stomacal și de ficat, complicat cu o emoragie strașnică și cu o criză cardiacă, a fost de fapt „cel mai mare bărbat al istoriei polone”, cum l'a caracterizat d. Moscicki, actualul președinte al Poloniei.

Viața lui Pilsudski se întrefese cu istoria patriei sale reînviată. Se naște la 1868, într-o vreme când era încă proaspătă în minți înfringerea răscoalei polone dela 1863. Studiile gimnaziale le face la Vilna, de unde trece la medicină în Charcov. Bănuit de complicitate cu atentatorii ce au ucis pe țarul Alexandru III, e prins și deportat în Siberia pe cinci ani. Revenind din prinsoarea siberiană scoate ziarul clandestin „Robotnik”, pe care el îl scrie și tot el îl și culege pentru tipar. E prins din nou și închis a doua oară. Il scapă însă tovarășii din partidul socialist în care intrase. Abia scăpat din temniță, apucă drumul Japoniei, când cu războiul ruso-japonez, cerând ajutoare împotriva tăvălugului țarist. În 1908 e între al săl, organizând în secret legiuni militare din muncitori. Anul de răsturnări 1918 îl găsește deținut în fortăreața prusacă Magdeburg. Eliberat de aici aleargă în Varșovia doririlor sale, își organizează din nou legiunile, spulberă pe bolșevicii de pe pământul polon; dă lovitură de stat din 1926, dar nu se cramponează la treapta cea mai înaltă. „Dictatorul fără dictatură” s'a mulțumit mai în urmă să fie cap al armatei, supraveghind însă în toată vremea destinele patriei.

Acum se odihnește. Impăcat cu Dumnezeu prin prelatul Kornilowicz, care l'a împărtășit cu tainele muribunzilor, și împăcat și cu oamenii și cu sine. Așa a trecut acolo unde nu mai este nici întristare nici suspinare.

Constituirea Agrului blăjan. Dumineca trecută e dintre acelea cari lasă urme neșterse în viața Agrului din Blaj.

În aceasta zi s'a constituit, adecă, organizația lui locală. Lucru ce s'a făcut după sf. liturghie din catedrală, în sala de gimnastică a liceului de băieți, unde s'a ținut ședința comitetului agrist, sub prezidiul pâr. canonic *Gheorghe Dănilă*, și în ființa de față a pâr. vicar capitular Dr. V. Macavelu; protopop A. C. Domșa; paroh V. Moldovan și a unui public numeros și select.

Căldurosului cuvânt de deschidere i-a urmat propunerea pâr. V. Moldovan privitor la *noul comitet* ce ar fi să se aleagă, care apoi a și fost primit cu însufiețire de întreaga adunare și care e următorul: președinte: *Dr. Virgil Baican*, medic arhidiecezan; secretar: *Gheorghe Velciu*; cassier: *Ion Hentea*; mem-

*) Este de sine înțeles că suntem departe de a împărtăși aceste aprecieri personale și pătimișe ale dlui prof. Iorga. Credem că ele nu sunt ultimul cuvânt în materie al marelui nostru istoric. *N Red.*

brl: *Dr. Eugen Moldovan*; *Dr. Ioan Bianu*; *Vasile Barna*, *Nicolae Barna* și *Gh. Barbat*.

Pentru încrederea acordată și cinstea ce s'a făcut noului comitet prin această alegere, mulțumește în numele tuturor noul președinte, d. *Dr. Virgil Baican*, dând totodată asigurări de activitate conștiențioasă și constantă. — Corul Academiei Teologice a cântat cu acest prilej câteva bucăți corale foarte reușite, sub conducerea prof. C. Cherebeșu. A plăcut indeosebi compoziția maeștrului Hubic.

Apostolatul Blajului

Vărit adânc în coasta unui deal enorm, înconjurat de toate părțile de o pădure deasă de stejari, sanatoriul „Geoagiu” pare un palat din basme, pierdut în imensitatea codrului.

Și dacă altă dată asemenea palate erau ținta unor Feți-Frumoși în căutarea „Fericirii”, astăzi, ca și odinioară, sute și sute de tineri se îndreaptă către el să-și găsească sănătatea, fără de care fericirea nu poate fi completă.

Or fi și ei tot Feți-Frumoși dar mai puțin voinici, mai palizi, cu privirea mai puțin strălucitoare; niște învinși ai vieții, cari totuși nu și-au pierdut „Speranța”, virtutea creștină, balsam pentru sufletul întristat al bolnavului.

Și mă întrebam, când am venit: de unde atâta optimism aici, când cunoșteam doar situația tristă din alte sanatorii! Nu mi-a trebuit mult ca să afl. Având nevoie de ceva, am sunat: de unde mă așteptam să apară o soră de caritate grăbită și arogantă, (ca în alte părți), mă trezesc cu o cuvioasă *Soră-călugăriță* intrând discret pe ușe și cu un zâmbet binevoitor pe buze; m'a întrebat cu multă răbdare ce doresc, a căutat să mă încurajeze, mi-a dat sfaturi. Am simțit pe dată o mare bucurie! Mi-am dat seama că am găsit aici ceea ce nu găsisem în peregrinările mele pentru îngrijirea sănătății, adecă inimi curate și cu frica lui Dumnezeu, care să te mângăie și să te încurajeze. Și apoi când am avut norocul să mă bucur pe deplin de părinteștile îngrijiri ale surorilor-călugărițe din *Congregația Blajului*, mi-am putut explica nedumerirea dela început. — O mamă nu și-ar îngriji mai atent copiii ei bolnavi!

Și multe dintr'însele și-au pierdut chiar viața îndeplinindu-și dumnezeiasca misiune; și au murit fericite, fiindcă nici nu doreau altceva, decât să ajungă lângă Mirele lor, Hristos, care le așteaptă. — La anumite ore din zi se duc cu toatele la capela sanatoriului, frumos împodobită prin grija lor, și se roagă îndelung. Își petrec viața numai în rugăciuni și îngrijirea suferinșilor. — Blajul religios se poate mândri.

De câțva timp se află printre noi și un gret greco-catolic, pâr. *Ioan Păcurariu*. Deși tânăr a fost greu încercat de soartă: murindu-i soția de timpuriu și rămas cu cei doi copii mici, pe care a trebuit să-i îngrijească singur. Cu durere în suflet, pe care i-o citesc pe față zi de zi, a trebuit să-și părăsească parohia, pentru câțva timp, ca să se poată reface trupul. Dar odată numărându-se printre pacienții sanatoriului, n'a înțeles să-și lapede reverenda, ci cu aceeași dragoste de cele sfinte își continuă menirea și printre noi. Multora le-a fost și le este de ajutor: slujbe religioase, spovediri, împărtășanii de ultim moment, deslegări în ceasul morții, toate le face cu neobosită râvnă, neglijându-și propria-i sănătate.

În prima zi de Paști, la orele 10 a. m., într'una din marile săli ale sanatoriului (capela fiind neîncăpătoare), am asistat la liturghia oficiată de părintele *Dumitru Neda*, prof. la Academia Teologică din Blaj. Corul format din surorile-călugărițe, în frunte cu pâr. Păcu-

rarin și d. Budoiu, a dat răspunsurile. A fost o slujbă de o frumusețe rară. Mărturisesc că mie, ortodox, nu mi-a fost dat să aștept vreodată la vreo slujbă religioasă de o așa înaltă ținută spirituală. — Nu bogăția vesmintelor preoțești sau frumusețea locașului de închinăciune naște florul religios în sufletul credinciosului, ci felul cum se oficiază.

Pâr. Păcurariu, cu o voce impresionantă de vibrantă, surorile-călugărițe cu glasurile lor sfioase și totuși pline de un farmec nevinovat au creat o atmosferă de înaltă religiozitate. — (Mă gândesc: cât de mult influențează o muzică frumoasă reușita unei slujbe). — Cu vântul pâr. Neda, duhovnicul dela Blaj al Surorilor, a încheiat, întregit și lămurit temelurile sfinte dela slujba Învierii Domnului.

Scriu aceste rânduri, pe care unii le-ar putea crede oarecum exagerate, dintr'un sincer entuziasm pentru cele văzute aci: îngrijirea medicală armonios imbinată cu suflul religios, alinarea suferinșelor celor atinși de mâna sorții, în deplinătatea măsurii puterilor omenești puse cu totul în slujba harurilor călăuzitoare de sus.

Alexandru Dimcescu,

student în filosofie, pacient în sanatoriul „Geoagiu”

Turma pâr. Petre. În calea sa din Statele Unite în Corea, pâr. misionar *Hugh Craig* s'a oprit puțin și în ostrovul Molokai să deie față cu coreenii leproși internați acolo. Ceeace l'a impresionat mai mult în acel colț al suferinței fără nici o nădejde o meneașă a fost păstorul acelor greu încercați de soarte.

„Mi-ar fi ușor să scriu pagini întregi despre Molokai”, mărturisește dânsul, — după cum cetim în *Vita Ecclesiae* din 1 Mai c. — „dar ceea ce m'a impresionat mai mult a fost preotul locului, *Părintele Petre*, un om de vastă cultură și muzician desăvârșit. Văzându-l îți vine să crezi că ai întâlnit pe Sărăcuțul din Assisi, pentru că în adâncul privirii sale scilpește zimbetul unei carități sublime.

Contrar obiceiului de totdeauna al doctorilor și vizitatorilor, *Părintele Petre* nesocotește toate măsurile de precauțiune când se duce pela bolnavi, după ce știe că leproșii se simt copleșiți de descurajare când văd pe cineva că nu îndrăznește să se apropie de ei decât la adăpostul hainelor sterilizate, a mănușilor de cauciuc și a măștilor. Când observă cum s'așterne descurajarea și întristarea pe fața vreunui dintre oamenii săi, dânsul nu stă la îndoială să se apropie de respectivul, să-i pună mâinile pe umeri și să spună un cuvânt plin de afecțiune.”

Ce mirare deci că și leproșii, din partea lor, îl au drag pe *Părintele Petre*? Și chiar de l'ar privi careva dintre ei, o vreme, cu neîncredere, nu trece mult și gheața se topește. Cum e fapt cazul cu un leproș ce ura din suflet pe preoți la venirea sa în colonia din Molokai. *Părintele Petre* a încercat să și-l facă prietin. Dar zadarnic au fost câțva timp toate încercările: leproșul îl încărca de su-dălmii și insulte. Până într'o zi când sluga Domnului s'a apropiat de patul bolnavului, l'a privit o clipită, două, surzând, apoi aplecându-se asupra lui l'a îmbrățișat și l'a sărutat pe obrazii roși de boală. Din acea zi omul s'a schimbat cu totul: s'a îmblânzit, a îndrăginit pe robul lui Hristos, s'a declarat gata să se facă creștin și nici n'a trecut mult până ce s'a născut pentru împărăția cerului prin taina botezului.

Citiți și răspândiți „UNIREA”

Știri mărunte

Aviz. Sesiunea a doua din anul școlar în curs, pentru *licența în S. Teologie* la Academia din Blaj, se începe cu ziua de 18 Iunie c. Cei interesați în cauză să facă negreșit până la acea dată toate demersurile reglementare. — *Rectoratul Academiei de Teologie* din Blaj.

Toate căile duc la Roma. Vineri, în 10 Maiu c., Sf. Părinte a primit, succesive, în audiență, mai multe grupuri de pelerini. Cei dintâi admiși la sărutul Sf. Drepte au fost cei 150 francezi, sub conducerea PP. Asumpționisti, în frunte cu P. Souarn, procuratorul general al ordinului. Le-au urmat *austriecii*, în două serii: 54 ceferiști din Linz; apoi 23 pelerini din Graz. Au venit la rând: un grup de oficiali militari portughezi; alt grup, tot din oficiali militari, spanioli; în sfârșit un grup de militari irlandezi, însoțiți de-un călugăr augustinian.

Trecere cu răsunet. E aceea a bisericanului metodist *I. S. Gregory* din Anglia. Acest nou convertit la catolicism a fost una dintre cele mai reprezentative figuri ale confesiunii chiar dela întemeierea ei prin John Wesley. Și încă printre familiile ce au dat tot mereu fruntași. De ziua primirii sale în sânul Bisericii lui Hristos Gregory a scos o lucrare intitulată »Universul incomplet«, începută ca wesleyan. Munca intelectuală serioasă ce a săvârșit când cu compunerea acestei opere l-a făcut să îmbrățișeze crezul roman.

Contra divorțului. Un discurs viguros împotriva acestei plăgi a rostit, în senatul Canadei, senatorul C. Hugues, anunțând și un proiect de lege care să oprească recăsătorirea celor despărțiți. În felul acesta s'ar reduce cu 80—90% divorțurile. »Nu sunt decât două instituțiuni cari prosperează în lumea întreagă — a spus senatorul —: fabricile de arme și oficiile de divorț... Divorțul e o plagă din cele mai grele cari bântuie în societățile moderne. El contribuie la distrugerea noțiunii esențiale de stabilitate a societății: sfințenia căsătoriei. Știm, că nu se pot sili oamenii prin legi la practicarea moralei, dar cel puțin pot fi împiedecați a face rele. Legea divorțului dă un caracter de legalitate, de respectabilitate unui lucru rău în sine și deadreptul imoral. Știm, că în unele cazuri ar fi barbarie a obliga pe unii soți să trăiască împreună. În astfel de cazuri Statul poate și trebuie să intervină pentru a-i despărți. Ar trebui însă să-i oprească a se recăsători«. — Altfel procentul divorțurilor va crește cu rapiditatea de până acum, distrugând Statul însuși.

Vraja mănăstirilor. Face mare senzație chiar și în Cetatea Veșnică intrarea unei odrasle a familiei dogilor Mocenigo din Veneția în tagma călugărițelor carmelitane. E vorba de marchiza *Elena Misciatelli*, mama celebrului profesor de chimie Misciatelli. Cum cetim în »Schönere Zukunft« din 5 Maiu c., numita marchiză aparținea celor mai alese cercuri ale elitei romane; stătea în fruntea a numeroase opere caritative și era membră a Asociației »Sf. Nicolae« de Bari pentru unirea bisericilor răsăriteană și apuseană.

Gest semnificativ. Precum e știut: tovarășii roșii nu se mărginesc la hotarele sovietice, nici nu se mulțumesc numai cu oameni în vârstă, ci încearcă pe toate căile să-și infiltreze otrava și în inimile tinere. Și încă peste tot pământul, unde numai pot ajunge. Drept preîntâmpinare a primejdiei acesteia, și pentru a cerși mila ceriului mai ales pe seama tinerimei ruse, tineretul catolic polon, dela o margine la alta a Poloniei, în ziua de 8 Maiu (ziua primei împărțiri a Sf. Tereza de Lisieux) s'a apro-

piat de Masa Domnului. — Carele, credem cu tărie, nu va lăsa neascultată ruga fierbinte a unei asemenea cruciate sfinte.

Locale. Dumineca viitoare, a Samaritencei, va predica în catedrală p. Dr. *Gavrilă Pop*, prof. de religie la liceul de fete.

— În cadre mult reduse față de anul trecut, *serbările de 31/5 Maiu* s'au ținut și în acest an cu deosebită pietate. După Tedeumul, din catedrală, slujit de p. Dr. *Victor Macaveiu*, vicar capitular; în sobor de preoți, și după defilarea prin piața »Inocențiu Micu Klein«, tineretul tuturor școlilor noastre, cu profesoarele și profesorii în frunte, s'a adunat în curtea liceului de băieți unde a ascultat cuvântul ocazional al d. *Ștefan Pop*, dir. liceului și mai multe puncte de cor susținute de corurile liceului de băieți, a școlii normale de băieți și a Academiei Teologice, sub conducerea dd. prof. C. Cherebețiu și S. Toduța.

Pildă de frație. O dă unui arhieru creștin cineva la care mai puțin s'ar fi așteptat: Marele Rabin din Algerul Algeriei. Reîntorcându-se adecă aci din Franța nașterii sale, arhipiscopul Leynaud află că-l așteaptă o scrisoare, iar în scrisoare 700 franci ca subscripție din partea evrellor acelor părți la reclădirea bisericii din Fouka, incendiată de mâini criminale. Înaltul ierarh catolic a mulțumit călduros marelui rabin asigurându-l, că păstoriții săi nu pot fi nici acum, nici în viitor, decât foarte simțitori la un asemenea gest delicat, cum e acesta al fraților lor israeliți.

Londra are agenți de poliție catolici. Capitala Angliei are două forțe polițiste: una exclusiv pentru City, supraveghind teritorul supus Jurisdicției lordului Primar; alta pentru restul metropolei engleze și suburbiile ei. Corporația catolică a poliției acesteia din urmă numără 1000 de membri. Zilele acestea ținându-și banchetul anual, a invitat și pe lordul Primar Sir Stephen Hillick care — catolic și el — a și participat la banchet, alături de episcopul de Clifton. — De notat că la rezultatele de astăzi s'a ajuns după numai 21 de ani de activitate în această direcție.

Parastas. Implinindu-se un an dela moartea Protopopului *George cândoa Simu* al Dumbrăvenilor, de sărbătoarea »Sfântul George« din acest an, — după Sf. Liturghie s'a oficiat un parastas în capela Sanatorului Geoagiu, de către Părintele Ioan S. Păcurariu, pentru odihna sufletului aceluia care i-a fost protopop și bun părinte sufletesc. Răspunsurile atât la Sf. Liturghie cât și la Parastas le-au dat Cuvioasele surori călugărițe dela Sanatoriu.

† **Simeon Meclu**, parohul Tranișului și prot. on., a trenut la cele veșnice în ziua de 14 Maiu c., în anul 72 al vieții și 47 al căsătoriei și preoției sale cinstite. — Odihnească în pace!

† **Vasile Morariu**, preot deficient, și-a dat sufletul în mâinile Ziditorului la Blaj, după 17 ani de resemnată suferință, în 8 Maiu c., în anul 70 al vieții și 23 al preoției sale cinstite. — În veci pomenirea lui!

† **Septimia Roman**, soția p. N. Roman din Oroiu, s'a stins din viață la 6 Maiu c. în anul 22 al vieții și 2 al fericitei sale căsătorii. — Facă-i Domnul parte cu dreptii!

Cărți & Reviste

Dr. NICOLAE LUPU: *Religia Strămoșilor*. Cercetări istorice. Blaj. 1935. Pagini: 293. Preț: 100 Lei.

Cercetările acesteia istorice, prinse în formă ușoară, pentru publicul mare, pleacă din timpurile cele mai vechi și se extind până la căderea imperiului Asaneștilor din Peninsula Balcanică (1250), Cuprinsul acestei cărți de bine e cunoscut cetitorilor noștri din foaia vo-

lantă alăturată unuia din ultimele noastre numere. Le rămâne acum datoria să o câștige pentru bibliotecile private și pentru celea parohiale, pentruca lumea credincioșilor și pe această cale să ia cunoștință despre trecutele vremi ale istoriei noastre bisericesti cu întâmplările și învățămintele lor atât de mult grăitoare sufletului român și creștin.

IULIU MAIOR: *Din viața vechilor creștini*. Blaj. (Ed. »Sf. Unire«). 1935. Pagini: 191. Preț: 20 Lei.

Fără horbota frazelor căutate, autorul își poartă cetitorii prin vemile de glorie ale începuturilor bisericii lui Hristos. Tăria neînfrântă a mucenicilor intru a mărturisi crezul creștin, și a răbda munci cumplite pentru acest crez și această mărturisire: asta-i lumina nouă ce lucește chemător și înviorător într'o lume de buimăceală și toropeală păgână, cum era aceea a vremilor în cari se petrec celea povestite în lucrarea p. Dr. Maior. Orice retrăire în ambianța eroismului creștin de atunci face bine și azi. — S'a făcut un bine dezchizându-se o ferestruică spre timpurile mucenicilor celor de demult.

PETRU TĂMĂIAN: *„Așa a iubit Dumnezeu lumea“*. Oradea. 1935. Pagini: 150. Preț: 25 Lei.

Carte de învățătură și pietate. Cele zece capitole ale ei țin să facă dovada subtitlului: Inima lui Isus focar de dragoste dumnezească față de oameni. Teologul și așhetul lucrează mână în mână pentru a face înțelese și dragi cetitorului adevărurile mari și sfinte, lămurite într'o limbă ușoară și totuși elevată. Icoanele numeroase ce împodobesc lucrarea p. Dr. canonic, îi imprumută un farmec deosebit și ele. Și dacă mai adaugem pe lângă hârtia fină și tiparul cetet, și prețul foarte scăzut, ne credem în drept să socotim această carte ca o marinimoasă danie făcută de autor iubitorilor de a-leasă învățătură creștinească.

PAVEL PAVEL: *Spre o confederație a statelor dunărene*. — București 1935. Pg. 116. Preț: 100 Lei.

Găsirea unui echilibru, politic și economic, pentru statele din basinul dunărean este o problemă de importanță capitală. Și de arzătoare actualitate. Dela ea depinde pacea lumii sau distrugerea civilizației noastre printr'un nou măcel. Înfrățind această uriașă problemă sub toate aspectele ei, metodic, științific, documentat, d. Pavel Pavel a implinit un gol de mult simțit pe piața cărții românești. Deosebit de pregătit, atât juridicește cât și în materie de economie politică și de politică internațională (d. P. P. este doctor în drept și diplomat al institutului de înalte studii internaționale al universității din Paris!), autorul a reușit să ne dea o carte scrisă cu temei și orientări complete. Cunoscutul dsale talent de publicist a dat cărții, în același timp, limpezime, sprinteneală și putere de convingere. Citindu-l, înțelegem limpede că singurul drum pentru rezolvarea acestei probleme cruciale în politica mondială este cel arătat mai întâi de d. Iuliu Maniu: un proces de reintegrare a țărilor dunărene într'o mare confederație, care este pregătită și poruncită de natura însăși și ale cărei urmări binefăcătoare ar fi cu adevărat incalculabile în toate domeniile. — Pentru toți cei cari caută orientări clare și răspunsuri la marile întrebări ce chinuesc și agită lumea zilelor noastre deschizând negre semne de întrebare pentru viitor, cartea dlui P. P. este călăuză sigură și indispensabilă.

DER GROSSE HERDER. *Nachschlagewerk für Wissen und Leben. Vol. X: Reue-Sippo*. Pg. VI + 1728 coloane text și 122 col. anexe: 1892 ilustrațiuni. — Freiburg im Breisgau. Herder. 1935. Preț: 34.50 M.

Cu regularitate excepțională pentru vremile de criză prin care trece cartea, opera monumentală a casei Herder se apropie de sfârșit. Ii mai lipsesc doar ultimele două volume ca să fie întreagă. Și pe măsură ce înaintează, ea justifică tot mai mult laudele unanime cu care au fost primite întâiele volume din serie. Cu cât răsfoiești mai des paginile, atât de concentrate și totuși atrăgătoare, înviorate de mulțimea ilustrațiilor norocos distribuite, cu atât te convingi mai tare, că nu este vorba aci de o simplă ediție a 4-a a vechiului »Konversationslexikon«, care n'a lipsit din nici o bibliotecă catolică. Și nu e vorba numai de un lexicon ca toate celelalte, ținut în spirit catolic. Lucrarea aceasta nu se mai mulțumește cu rolul pasiv de-a da câteva noțiuni și date seci despre imensitatea problemelor și chestiunilor cari alcătuiesc știința și viața universului. El reușește să fie un adevărat îndrumător al vieții văzută prin prismă creștină. — Devedește acest lucru în chip deosebit acest al X-lea volum, cu cele peste 1700 de coloane ale sale. Material bogat și interesant. Romantismul, școlastica, arta dramatică, sufletul, maternitatea, razele Röntgen, sunt numai câteva din articolele încadrate, cari interesează pe orice intelectual. Iubitorii sporturilor vor savura mai des adevăratele mici

